

Kosmas – Kronika česká

KOSMAS:

- Žil v době asi 1045 – 1125 – 80let
- O Kosmově původu se mnoho neví, prakticky veškeré informace, které o něm jsou známy, pocházejí z jeho kroniky. Na rozdíl od řady autorů středověkých kronik je jeho jméno pravé. Tímto jménem jsou podepsány předmluvy a je uvedeno k připsání jeho smrti v jím psané kronice. Je pravděpodobné, že pocházel z rodiny duchovního a navázal na otcovu kariéru. Někdy se uvažovalo dokonce i o jeho velmožském původu, ale tato varianta dnes není přijímána, protože pro ni neexistuje dost dokladů (většinou byla vyslovována na základě domnělého příbuzenství s Jindřichem Zdíkem). Každopádně Kosmas musel pocházet z rodiny dostatečně zámožné, aby mu zaplatila studia v zahraničí. Je známo, že po absolvování pražské katedrální školy (v 70. letech 11. století) studoval ve škole při katedrále sv. Lamberta v Lutychu, s kterou české prostředí pěstovalo styky už od dob sv. Vojtěcha a která patřila k nejlepším v Evropě.
- Do Čech se vrátil někdy na počátku 90. let 11. století a ukončil svá studia tedy až jako muž středního věku, což nebylo v té době zvlášť neobvyklé. Po návratu se stal členem pražské kapituly, je možné, že v letech 1091/1092 odjel s pražským biskupem Kosmou a olomouckým biskupem Ondřejem za císařem Jindřichem IV. Do Mantovy. V roce 1094 se účastnil jejich vysvěcení mohučským arcibiskupem v Mohuči. Po svém návratu se Kosmas zařadil do skupiny kněžské inteligence, která v českém prostředí už od 11. století tvořila svébytnou skupinu s vlastní kulturou a do určité míry tvořila protipól konkurenční skupině kněží cizího, především německého původu. Částečně byla tato skupina propojena nejen přátelskými, ale také příbuzenskými vazbami.
- 11. října 1099 získal Kosmas v Ostřihomi spolu s nedávno zvoleným pražským biskupem Heřmanem, který byl do té doby pravděpodobně jen jáhnem, kněžské svěcení. Je možné (ale ne jisté), že už v roce 1110 mohl působit jako děkan pražské kapituly, protože za ni vyjednával o navrácení výnosů z vesnice Sekyř. Jistě byl děkanem v roce 1120.

KRONIKA ČESKÁ

Jeho nejznámějším (a jediným známým) dílem je Kronika česká. Jedná se o první kroniku, která vznikla pouze z lokálních potřeb, ale je považována za dějiny celého národa.

Dílo vznikalo od roku 1119 a je vedeno od pravěku až do Kosmasovy smrti. Autor čerpal z řady pramenů, ale většina se bohužel nedochovala nebo je není možné spolehlivě určit. Zaznamenával a upravoval (podle antických vzorů) také staré kmenové pověsti.

Kniha se může pyšnit výborným vypravěčským stylem autora a také bystrou charakteristikou osob. Do vyprávění jsou zařazené humorné epizody, slovní hříčky, citáty z bible a lidová přísloví.

Kronika je rozdělena do tří částí:

1.díl:

Je věnovaný mělnickému proboštu Šeborovi. Začíná potopou světa, dále pokračuje vyprávěním starých pohanských pověstí (praotec Čech, Krok a jeho dcery...), líčí pokřtění Bořivoje a významné události z období prvních křesťanských knížat. Kniha končí únosem Jitky z kláštera

Svinibrodského a nastoupením Břetislava I. na trůn roku 1034. Kosmas nezapomíná ani na dobové zvyky a mravy.

2.díl:

Je věnovaný břevnovskému opatu Klimentovi. Začíná výpravou Břetislava I. do Polska, kde byly vyzdviženy ostatky sv. Vojtěcha a převezeny do Prahy. Dále popisuje šedesát let bojů českých knížat s Němci. Díl končí nastoupením Břetislava II. na trůn roku 1092. Kosmas také líčí hrůzostrašné středověké tresty (odnětí paží, očí...), vyprávění je však také oživeno záznamy přírodních úkazů.

3.díl:

Vypráví o konečném zúčtování s pohanstvím za Břetislava II., spory mezi Přemyslovci, násilné křtění Židů, občanskou válku mezi Přemyslovci a Vršovci (skončila až za knížete Svatopluka, a to vyhubením rodu Vršovců a následnou vraždou knížete). Kosmas zde také zaznamenává zázrak, který se stal se závojem sv. Ludmily, který údajně odolal ohni. Také zde jsou popisovány jednotlivé přírodní jevy.